

کنکاشی در حذف صفر از پول ملی

حامد میرفضلی

بررسی مجدد طرح حذف سه یا چهار صفر از پول ملی، در حالی به مراحل نهایی خود رسیده که موافقان و مخالفان جدی در میان کارشناسان پولی و مالی دارد. از این رو، نگارنده تلاش نموده است تا با جمع‌آوری نظرات موافق و مخالف، با نگاهی کارشناسی و به دور از یکسو نگری، ضمن ارائه راهکارهای مناسب و قابل اجرا، گامی را در راه اصلاح نظام پولی و مالی کشور (حداقل روی کاغذ) بردارد.

از سال ۱۹۶۰ تاکنون، در بسیاری از کشورها که عمدتاً کشورهای در حال توسعه بوده‌اند، اقدام به حذف صفر از پول ملی شده است. در مواردی مانند آلمان، برزیل و ترکیه این سیاست با موفقیت مواجه بوده است. موفقیت یا عدم موفقیت در اجرای این طرح، وابسته به شرایط و سازوکارهای اولیه بوده که در حد بضاعت در ادامه مطالب خواهد بود. موافقان اجرای این طرح عقیده دارند که با اجرای آن نتایج زیر حاصل می‌گردد:

- ۱) کاهش حجم اسکناس.
- ۲) تسهیل در مبادلات.
- ۳) نگهداری ساده‌تر حساب‌ها، ارقام و ترازنامه‌ها و جلوگیری از اختلال در روند محاسباتی و آماری.
- ۴) اشغال فضای کمتر آمار و اطلاعات مالی در حافظه و هارد رایانه‌ها.
- ۵) تسهیل در نقل و انتقال پول.
- ۶) کاهش آثار روانی تورم.
- ۷) صرفه‌جویی در وقت برای شمارش حجم زیاد اسکناس‌ها.
- ۸) کاهش هزینه چاپ اسکناس.
- ۹) بازگرداندن اعتماد به پول ملی.
- ۱۰) کاهش مخاطرات نقل و انتقال اسکناس در حجم کلان.
- ۱۱) کاهش هزینه‌های معاملاتی.

در یک ارزیابی کلی باید اذعان نمود که همه نتایج فوق‌الذکر بسیار خوب و مثبت هستند و واقعیت امر اینست که برنامه‌ریزان و مقامات پولی کشور پیوسته در آرزوی شرایط و اهداف فوق می‌باشند تا اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های آنان با موانع جدی مواجه نگردد، اما باید توجه داشت که در حوزه اقتصاد، طرح‌های پیشنهادی صرفاً با تعدد و تصور اهداف ایده‌ال

کاهش حجم اسکناس، تسهیل در مبادلات و کاهش آثار روانی تورم، از جمله نکاتی هستند که موافقان طرح بر آن انگشت می‌گذارند.

و مثبت توجیه نمی‌شوند و عدم توجه به شرایط و بسترهای اجرایی، عامل زمان، مکان، هزینه و ... در اجرای آنها، ممکن است که زیان‌های جبران‌ناپذیری را برای اقتصاد کشور به دنبال داشته باشد. به عنوان نمونه، به طرح "تعدیل [تعادل] اقتصادی" اشاره می‌شود که با هدف مهار تورم دو بار (در دو مقطع زمانی متفاوت) در دولت‌های گذشته به اجرا درآمد که نخستین بار با شکست مواجه گردید و نتیجه آن هم تجربه تلخ تورم حدود ۵۰ درصدی در سال ۱۳۷۲ بود. بنابراین، صرف‌نظر از تصور اهداف و نتایج متصور برای هر طرحی، باید شرایط اجرای طرح و امان‌های لازم برای تضمین تحقق اهداف

بحث حذف سه صفر، اساساً یک موضوع مالی و حسابداری است که اجرای آن، نهایتاً منجر به تسهیل در ثبت اسناد حسابداری و آرایه صورت‌های مالی می‌شود.

۴) ادعای کاهش آثار روانی تورم در حالی از سوی موافقان طرح بیان می‌شود که طبق مبانی اولیه اقتصادی، تورم بیانگر تغییرات درصدی در سطح عمومی قیمت‌هاست و ارتباطی با واحد شمارش پول ملی ندارد. به عبارت دیگر، رفتار عرضه‌کننده کالا و خدمات و حذف صفر دو متغیر مستقل می‌باشند. تداوم شرایط تورمی در اقتصاد کشور به دلیل تداوم کسری‌های بودجه‌ای، عدم انضباط مالی و در نهایت، خلق پول توسط دولت‌ها می‌باشد.

این موضوع را هم نباید از نظر دور داشت که بخشی از تورم حاکم بر اقتصاد کشور، ناشی از انتظارات تورمی بوده. از اینرو، در ابتدای اجرای طرح این امکان قابل تصور است که منجر به کنترل و در بخش‌هایی حتی موجب کاهش تورم گردد، لیکن این امر مقطعی بوده و پس از شناخت جامعه از ساختار جدید، مجدداً عوامل تورم‌زا شروع به تکثیر می‌کنند و این بار احتمالاً با سرعت بالاتری رشد و عمل خواهند نمود.

۵) در حال حاضر، با توجه به اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها و عدم تعیین دقیق تأثیرات تورمی این طرح، اجرای طرح حذف صفرها از پول ملی در شرایط کنونی می‌تواند منجر به ورود شوک مجدد به اقتصاد شود که در اینصورت، شناسایی و کنترل ابعاد مختلف اقتصادی و اجتماعی آن سخت خواهد بود.

رویه‌مرفته، بررسی‌ها نشان می‌دهند که کشورهایی در طرح حذف صفر از پول ملی موفق بوده‌اند که ابتدا نسبت به مهار تورم توفیق یافته‌اند. به‌طور نمونه، کارشناسان صندوق بین‌المللی پول دلیل اصلی تأثیرگذار بودن طرح حذف شش صفر از واحد پول ملی ترکیه را در مهار تورم دانسته‌اند. بنابراین، توصیه می‌شود که بانک مرکزی به‌عنوان متولی سیاست‌های پولی کشور، به‌جای اجرای طرح حذف صفر از پول ملی، در کوتاه‌مدت نسبت به انتشار اسکناس‌های درشت‌تر، ترویج استفاده از کارت‌های اعتباری و توسعه بانکداری الکترونیکی در جهت تسهیل در معاملات، کاهش هزینه‌های معاملاتی و حجم اسکناس اقدام نماید.

بدیهی است که جهت کنترل تورم و ایجاد بسترهای لازم در راستای حذف صفر از پول ملی، اقداماتی همچون تلاش برای رفع کسری‌های بودجه‌ای و کاهش اتکا به درآمدهای نفتی، انضباط پولی و مالی دولت، ارتقای شاخص‌های اقتصادی (رشد تولیدات داخلی، ایجاد بسترهای لازم جهت شکوفایی صنعت، آزادسازی اقتصادی، رفع انحصارات، حضور بانک‌های خارجی، افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی و...) لازم و ضروری می‌باشد.

در مجموع با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور، اجرای این طرح پیش از مهار تورم و مهیا شدن سایر مقدمات مورد اشاره، نه تنها منجر به حصول نتایج مورد نظر نمی‌گردد، بلکه این تغییرات صرفاً یک تغییر اسمی بوده و تغییر محسوسی در قدرت پول ملی ایجاد نخواهد کرد و تنها منجر به اضافه شدن وظیفه‌ای دیگر به وظایف متعدد بانک مرکزی جهت کاهش صفر طی گذشت هر چند سال خواهد شد و مشابه بسیاری از طرح‌ها، مشمول مرور زمان شده و از اهداف اصلی طرح به دور خواهد افتاد.

پیش‌بینی شده آن را در نظر داشت. با توجه به پیش‌فرض‌ها و نکات مطروحه مزبور، باید به موارد زیر هم توجه کرد:

۱) اجرای این طرح، موجب تحمیل هزینه‌های سنگین مالی و اقتصادی می‌گردد، از جمله این هزینه‌ها می‌توان از هزینه تعویض کلیه اسکناس و مسکوکات، هزینه‌های تطبیق قیمت‌های فعلی با قیمت‌های آتی و هزینه ناشی از اتلاف وقت و ایجاد سردرگمی میان مردم یاد کرد. لذا از منظر هزینه و فایده با اجرای طرح، هزینه آن پر فایده فزونی خواهد داشت.

۲) اجرای این طرح، عمدتاً منجر به تسهیل در نگهداری، ثبت و طبقه‌بندی اطلاعات مالی می‌گردد، در حالی که هدف از اجرای آن (طبق نظر موافقان) تأثیرات مالی و اقتصادی بوده که چنین امری از اجرای آن متصور نمی‌باشد. به عبارت دیگر، بحث حذف سه صفر اساساً موضوع مالی و حسابداری است که اجرای آن نهایتاً منجر به تسهیل در ثبت اسناد حسابداری و آرایه صورت‌های مالی می‌گردد.

۳) بنظر نمی‌رسد که با حذف چند رقم از ارقام پولی کشور، این امر منجر به کاهش چشمگیر در فضای هارد و حافظه رایانه‌ها شود، لذا این ادله چندان قابلیت اتکا جهت توجیه اجرای طرح نمی‌باشند.